

STÉPHANE CARLIER

Η ΖΩΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
ΤΗΣ ΣΟΥΖΑΝ ΚΟΥΠΕΡ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΧΑΡΑ

ΣΚΙΑΔΕΛΛΗ



ΙΚΑΡΟΣ

Η ΖΩΗ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
ΤΗΣ ΣΟΥΖΑΝ ΚΟΥΠΕΡ

Τίτλος πρωτοτύπου: *La vie n'est pas un roman* de Susan Cooper

© 2024, Le Cherche Midi

© 2025, Εκδόσεις Ίκαρος για την ελληνική έκδοση

Μετάφραση από τα γαλλικά: Χαρά Σκιαδέλλη

Επιμέλεια – Διόρθωση: Απόστολος Παπακώστας – Δημήτρης Παπακώστας

Σχεδιασμός – Εικονογράφηση εξωφύλλου: Χρήστος Κούρτογλου

Στοιχειοθεσία – Σελιδοποίηση: Εκδόσεις Ίκαρος

Εκτύπωση: Κοτσάτος Α.Ε.

Βιβλιοδεσία: Ηλ. Μπουντάς – Π. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν.2121/1993.

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2025

ISBN 978-960-572-729-1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Stéphane Carlier

Η ΖΩΗ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
ΤΗΣ ΣΟΥΖΑΝ ΚΟΥΠΕΡ

Μετάφραση
Χαρά Σκιαδέλλη

ΙΚΑΡΟΣ

Η ζωή είναι τραγωδία για όποιον νιώθει
και κωμωδία για όποιον σκέφτεται.

ΛΑ ΜΠΡΙΓΙΕΡ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Παρότι η Σούζαν Κούπερ είναι μόνιμος κάτοικος Γαλλίας από το 1987, τα λάθη της στα γαλλικά είναι πολυάριθμα. Για λόγους σαφήνειας και για μεγαλύτερη άνεση στην ανάγνωση, έχουν διορθωθεί στο κείμενο που ακολουθεί. Μόνο οι βρισιές που ξεστομίζει ενίοτε και της έρχονται αβίαστα στη μητρική της γλώσσα αφέθηκαν ανέπαφες.

Τίποτα δεν είναι τόσο ανακουφιστικό όσο το να βγαίνεις από έναν εφιάλτη, σκέφτεται καθώς αναδύεται από τον δικό της. Και καθησυχασμένη τώρα που απελευθερώνεται απ' αυτόν, κι επίσης για να αψηφήσει λίγο το φόβο της, υποχρεώνει τον εαυτό της να νιώσει μια τελευταία φορά τις αισθήσεις που σβήνουν. Τη βροχή από βρισιές χωρίς σταματημό, τα χέρια που σφίγγουν το πάνω μέρος του λαιμού της, το σάλιο που πετάγεται στο μέτωπό της, στα βλέφαρά της...

Δεν ήταν εφιάλτης. Το συνειδητοποιεί ανακαλύπτοντας τον πίνακα που είναι κρεμασμένος μπροστά της, ένα μνημειώδες έργο ζωγραφικής το οποίο δεν γνωρίζει, μια εναλλαγή ραβδώσεων που πάνε απ' το μαύρο ως το μπλε την οποία βλέπει πρώτη φορά. Η μυρωδιά επίσης της είναι άγνωστη. Η μυρωδιά του δωματίου. Δεν είναι η μυρωδιά του διαμερίσματός της αλλά ένα διακριτικό άρωμα κέδρου ή σανταλόξυλου, ενός δέντρου που πρέπει να έχει ένα τέτοιο ωραίο όνομα, ένα άρωμα που λέει *Καλωσορίσατε σ' αυτόν τον καθαρό και πλούσιο χώρο*, όπως του καταστήματος Dior όπου δουλεύει η Ναουέλ.

Είναι πολύ μεγάλο, πολύ όμορφο. Οι τοίχοι είναι επενδυμένοι με πάνελ από σκούρο ξύλο, το φως διαχέεται από κάτω, θαρρείς και οι υπόλευκοι καναπέδες και το χαλί το αιχμαλωτί-

ζουν μέσ' από την τζαμαρία για να το σκορπίσουν στο δωμάτιο. Υπάρχει μια τεράστια οθόνη τηλεόρασης, ένα πολύ ρεαλιστικό μπρούντζινο άγαλμα, η αναπαράσταση σχεδόν σε φυσικό μέγεθος ενός γονατιστού πολεμιστή, ενός είδους σαμουράι που κοιτάζει μπροστά του συνοφρυωμένος.

Κι άλλες εικόνες τής έρχονται τώρα που είναι ξύπνια. Όταν ο άντρας κάθεται σε μια πολυθρόνα, χτες το βράδυ, κι εκείνη σκαρφαλώνει πάνω του και τον φιλάει φλογερά. Όταν, μέσα στο αυτοκίνητο, αυτός δυναμώνει τον ήχο κι αρχίζουν μαζί να τραγουδούν το «Perdere l'amore». Όταν, αργότερα, στην κρεβατοκάμαρα, αρπάζει τη γόβα της για να... Όχι, δεν μπορεί να έγινε έτσι. Συχνά την εκπλήσσει η ακρίβεια των ονείρων της, αναρωτιέται πώς κατάφερε ο εγκέφαλός της να σκαρώσει τέτοια σενάρια, να φανταστεί τις λεπτομέρειες τόπων που η ίδια δεν επισκέφθηκε ποτέ, ατόμων που δεν συνάντησε, σε σημείο που μερικές φορές καταντάει τρομακτικό. Το σκηνικό με τη γόβα, οπωσδήποτε το ονειρεύτηκε... Όμως τότε τι είναι αυτό το μνημειώδες έργο ζωγραφικής, ο πολυτελής εσωτερικός χώρος;

Σηκώνεται σιγά σιγά, μα είναι και πάλι πολύ απότομο. Την πιάνει μια ζάλη που την υποχρεώνει να περιμένει, με το ένα χέρι ακουμπισμένο στην πλάτη του καναπέ, μέχρι να σβήσει η εντύπωση ότι θα ψοφήσει εκεί, σ' αυτό το μέρος που της είναι ξένο. Έχει τον πονοκέφαλο που θα είχε αν κάποιος είχε περάσει τις τελευταίες ώρες προσπαθώντας να της τρυπήσει το κρανίο μ' ένα κοκαλάκι. Το τζιν είναι ελεεινό, ψιθυρίζει καθώς ξαναρχίζει να περπατάει. Καμιά δεκαριά βήματα τη χωρίζουν απ' την κρεβατοκάμαρα, τα μισά πάνω στο χαλί, τα υπόλοιπα πάνω στο κρύο μάρμαρο. Ανοίγει την πόρτα, αντικρίζει το μακελιό και την ξανακλείνει αμέσως. Εκείνος δεν σάλεψε. Προφανώς.

Οι νεκροί δεν μετακινούνται. Κυριευμένη από μια επιθυμία να ξεράσει και να κλάψει, γυρίζει πίσω και τότε θυμάται: τη διαδρομή απ' την κρεβατοκάμαρα στο σαλόνι την ξανάκανε, τη νύχτα. Και, όπως τη νύχτα, κάθετα ανακούρκουδα στην άκρη του καναπέ, κολλημένη πάνω του, σαν να την προστάτευε απ' ό,τι είδε στην κρεβατοκάμαρα

Δεν κλαίει, δεν ξερνάει. Δεν έχει πια πονοκέφαλο, ή μάλλον δεν τον νιώθει πια. Παρατηρεί απλώς τον σαμουράι, λίγα μέτρα πιο πέρα. Θα έδινε τα πάντα για ν' αλλάξει θέση μαζί του. Είναι συνοφρυωμένος, αναμφίβολα όμως επειδή συγκεντρώνεται. Τα πράγματα προμηνύονται οπωσδήποτε καλύτερα γι' αυτόν παρά για του λόγου της.

Τα μάτια της κλείνουν από κούραση και αηδία, οι σκέψεις της συγκεντρώνονται. Και τώρα τι γίνεται; Τι υποτίθεται ότι κάνουμε όταν έχουμε τσακίσει το κρανίο ενός τύπου που δεν τον ξέραμε λίγες ώρες νωρίτερα;

Όλα ξεκινούν απ' την πρώτη φράση. Οι λέξεις που ακολουθούν είναι λίγο σαν παιδιά της. Όταν αρχίζω το Άρωμα ρόδου και αίματος έτσι: «Σήμανε οχτώ η ώρα στο ρολόι του ξενοδοχείου *Balmoral* και ο Χάρολντ Μινκ ήξερε ότι θα πέθαινε εκείνη τη μέρα», φαίνεται πως ξέρω ακριβώς τι βιβλίο θα γράψω.

Σούζαν Κούπερ

«Βρετανίδα συγγραφέας γεννημένη στην περιοχή Ρέντμπριτζ, στο Λονδίνο, την 1η Ιουνίου 1958, είμαι γνωστή για τα σκοτεινά αστυνομικά μου, γεμάτα νοσηρές περιγραφές. Γοητευμένη απ' τα μύχια της ανθρώπινης φύσης, δημοσιεύω το 2001 το διασημότερο βιβλίο μου, το Άρωμα ρόδου και αίματος, που κερδίζει το Μεγάλο Βραβείο αστυνομικής λογοτεχνίας και γίνεται ταινία με τον Άντονι Χόπκινς. Έχοντας γράψει, μέχρι σήμερα, πάνω από πενήντα μυθιστορήματα μεταφρασμένα σε είκοσι πέντε γλώσσες, έλαβα τίτλο ευγενείας από την Ελισάβετ Β' το 2011. Κάτοικος Παρισιού εδώ και τριάντα πέντε χρόνια, με βλέπουν συχνά να βγάζω βόλτα το αγγλικό μπουλντόγκ μου στη γειτονιά του Παλέ-Ρουαγιάλ. Είμαι η, είμαι η...;»

Κανέννας από τους υποψήφιους δεν είχε βρει την απάντηση. Ακούγοντας Μεγάλο Βραβείο αστυνομικής λογοτεχνίας, ο ένας είχε προτείνει τη Μαίρη Χίγκινς Κλαρκ, πράγμα που είχε κάποιο

νόημα. Ο άλλος είχε πει *Βανέσα Ρέντγκρεϊβ*, σιγανά και μορφάζοντας καθώς συνειδητοποιούσε πως η πρότασή του ήταν παράλογη, αφού η μίζ *Ρέντγκρεϊβ* είναι, όπως όλοι ξέρουν, ηθοποιός του θεάτρου και του σινεμά. *Δεν είμαι η Βανέσα Ρέντγκρεϊβ*, είχε συνεχίσει ο παρουσιαστής, πριν ανακοινώσει την απάντηση όπως έκανε κάθε φορά, με τις καρτέλες του στον αέρα και το μικρό του δαχτυλάκι ανασηκωμένο, πιθανότατα ανακουφισμένος που το Σούζαν Κούπερ ήταν απλό όνομα, ευκολοπρόφερτο για έναν Γάλλο, αντίθετα με τα Σπρίνγκστιν, Γκίλενχαλ ή, το χειρότερο απ' όλα, ΜακΚόνναχι.

Η Σούζαν, που δεν έβλεπε τηλεόραση, δεν έμαθε παρά μόνο αργότερα πως την είχαν αναφέρει στο τηλεπαιχνίδι *Ερωτήσεις για πρωταθλητές*. Την ενημέρωσε ο Μπρούνο, ο βοηθός της, αποφεύγοντας να προσθέσει πως κανείς απ' τους υποψήφιους δεν την είχε αναγνωρίσει. Έδειξε να χαίρεται αλλά ήταν κατά κάποιον τρόπο εξ ορισμού, επειδή το *Α, ναι*; σε συνδυασμό μ' ένα κούνημα του κεφαλιού τής φαινόταν η κατάλληλη αντίδραση, αναμενόμενη από μια προσωπικότητα που μαθαίνει αυτό το νέο. Την ενδιέφεραν τα σημαντικά γεγονότα (βρετανικές εκλογές, επιλογή ενός βιβλίου της για κάποιο βραβείο με κύρος) ή, απεναντίας, οι λεπτομέρειες (θέση ενός χεριού στο τραπέζι, αποχρώσεις ενός κραγιόν)· ό,τι βρισκόταν ανάμεσα στα δύο δεν περιλαμβανόταν στο πεδίο όσων την απασχολούσαν και τέτοιου είδους ανακοινώσεις ανήκαν σ' αυτή την κατηγορία.

Ποιες άλλες πληροφορίες θα μπορούσε να δώσει μια πιο μακροσκελής ερώτηση; Ότι ο πατέρας της, υπολοχαγός στη *Royal Air Force*, της είχε εμφυσήσει το πνεύμα πειθαρχίας το οποίο την έκανε να στρώνεται στη δουλειά κάθε πρωί πριν από τις εφτά και να κλείνει τον υπολογιστή της μόνο αφού είχε γράψει χίλες

λέξεις. Ότι τίποτα δεν της πρόσφερε μεγαλύτερη ευχαρίστηση απ' το να περιγράφει σπλάχνα που γλιστρούν από μια ανοιχτή κοιλιά ή τα ρυθμικά χτυπήματα ενός κρανίου πάνω σε πλακόστρωτο. Ότι αν και οι πωλήσεις των βιβλίων της δεν είχαν καμία σχέση με τους αριθμούς τους στις αρχές της χιλιετίας και μειώνονταν σε κάθε νέα κυκλοφορία, το σύνολό τους την καθιστούσε μία από τις διακόσιες πιο πολυδιαβασμένες συγγραφείς στον κόσμο μεταξύ 2000 και 2005. Ότι, για ανεξήγητους λόγους, είχε εντυπωσιακό σουξέ στην Κροατία, όπου ήταν γνωστότερη από την Τζ. Κ. Ρόουλινγκ. Ότι τα μυθιστορήματά της που περιείχαν στον τίτλο τους τη λέξη *θάνατος* ή παράγωγά της ήταν εκείνα που πηγαίνουν καλύτερα (*Ένας άντρας πέθανε*, *Ένας θάνατος που δεν ευχόμαστε σε κανέναν*, *Θάνατος στο Παρίσι*) και ότι η μεγαλύτερη επιτυχία της, το *Άρωμα ρόδου και αίματος*, ήταν η εξαίρεση που επιβεβαίωνε τον κανόνα. Ότι η υπογραφή της υπήρχε στο τέλος κάθε βιβλίου της, σαν να τα πιστοποιούσε. Ότι δεν είχε παιδιά και ότι θεωρούσε τη γονική ιδιότητα ασυμβίβαστη με την απασχόλησή της. Ότι το παρισινό της διαμέρισμα, που βρισκόταν στην οδό Τερέζ, ήταν τεράστιο, γεμάτο διαδρόμους που σχημάτιζαν καμπύλες όπου οι ξένοι χάνονταν εύκολα. Ότι φιλοξενούσε εκεί τη μητέρα της, την Ελέιν, ενενήντα δύο ετών, η οποία δεν άντεχε τη Γαλλία και μιλούσε κάθε μέρα για επιστροφή στη χώρα της. Ότι η μητέρα της, από τότε που ένα εγκεφαλικό είχε πλήξει τον τροχιακό μετωπιαίο φλοιό, δεν είχε πια αναστολές και ήταν ικανή να ρωτήσει μια γυναίκα την οποία συναντούσε σε μια αίθουσα αναμονής αν είχε ακόμα περίοδο ή να πετάξει σε μια γειτόνισσα την οποία έβλεπε στη σκάλα *Είστε στ' αλήθεια πολύ χοντρή!* Ότι στα καθήκοντα του βοηθού της του Μπρούνο συμπεριλαμβανόταν όλο και περισσότερο η φροντίδα της Ελέιν. Ότι η Σού-

ζαν είχε αγαπήσει έναν Ιταλό δικηγόρο ονόματι Τσέζαρε δίπλα στον οποίο όλοι οι άλλοι άντρες τής φαίνονταν ασήμαντοι. Ότι μέχρι σήμερα διατηρούσαν μια υβριδική σχέση μεταξύ φλερτ και φιλικής οικειότητας. Ότι λάτρευε τα δημητριακά Weetabix και τα έτρωγε κάθε πρωί διαλυμένα σε ζεστό γάλα που το νοστίμιζε με μια κουταλιά μέλι ακακίας. Ότι ξυπνούσε κάθε νύχτα κατά τις τέσσερις παρά είκοσι και αναρωτιόταν τότε, σταθερά, πώς θα μπορούσε να βελτιώσει το βιβλίο του οποίου η συγγραφή την απασχολούσε. Ότι, γεγονός μάλλον ασυνήθιστο για μια λογοτέχνη της γενιάς της, τρελαινόταν για ορισμένους τρόπους ψυχαγωγίας που πρόσφερε το ίντερνετ. Ότι ήταν αρκετά υπερήφανη για τους πενήντα δύο χιλιάδες τετρακόσιους τριάντα εφτά ακόλουθούς της στο Instagram, όπου δημοσίευε τακτικά και διάβαζε απαρεικκίτως όλα τα μηνύματα που της έστελνε ο κόσμος παρότι απαντούσε σπάνια.

Ένα πρωινό του Απριλίου που θα διστάζαμε να το χαρακτηρίσουμε ωραίο –ουρανός μάλλον άσπρος παρά γαλανός, δυνατό φως που δεν δημιουργούσε σκιά, μονοψήφια θερμοκρασία– ήταν στρωμένη στη δουλειά. Στητή στην πολυθρόνα της, με το προφίλ της στραμμένο, απ’ την άλλη πλευρά του παραθύρου, στην όμορφη πρόσοψη του ξενοδοχείου Thétèse που τα μπαλκονάκια του θα στολίζονταν σύντομα με αξιολάτρευτα λευκά γεράνια, ξαναδιάβαζε το κείμενό της ψηλαφώντας τους ασημένιους κρίκους της αλυσιδίτσας που συγκρατούσε τα γυαλιά της. Ικανοποιημένη, έριξε μια ματιά στους αριθμούς κάτω αριστερά στην οθόνη της. Εφτακόσιες ογδόντα λέξεις είχαν γραφεί μέσα στο πρωινό. Άλλες διακόσιες είκοσι και θα είχε πιάσει το καθημερινό της ποσοστό. Το τρέχον έργο, με τίτλο *Θάνατος ένα βροχερό Σάββατο*, ήταν σχεδόν έτοιμο. Θα τελείωνε σε

δύο εβδομάδες, θα είχε περίπου διακόσιες σαράντα χιλιάδες χαρακτήρες, δηλαδή πενήντα χιλιάδες λέξεις. Αφού θα το είχε διαβάσει και σχολιάσει ο Μπρόουν, η Σούζαν θα το διόρθωνε και θα το έστελνε στην εκδότριά της. Εκείνη θα θεωρούσε χρέος της ν' απαντήσει μ' ένα χειμαρρώδες μήνυμα στο οποίο θα το εκθείαζε σαν να είχε λάβει το *Εκατό χρόνια μοναξιά*, θα ανέφερε ένα-δυο αποσπάσματα, μία-δύο φράσεις, και θα ανακοίνωνε κατά προσέγγιση μια ημερομηνία έκδοσης, τουλάχιστον δύο χρόνια αργότερα. Διότι ήταν μία από τις επαγγελματικές αρχές που τηρούσε Η Κούπερ, όπως την είχε άλλοτε αποκαλέσει η *Guardian*: να έχει πάντα κάμποσα μυθιστορήματα προβάδισμα ώστε ο ρυθμός των δύο εκδόσεων το χρόνο να μην επιβραδυνθεί αν, από ατυχία, ήταν αναγκασμένη να σταματήσει να γράφει.

Ας ξαναγυρίσουμε όμως στο απριλιάτικο πρωινό μας.

Αποφάσισε να κάνει ένα διάλειμμα, να πάει να φτιάξει ένα τσάι, και βγήκε από το δωμάτιο πιάνοντας το κινητό της που λαγοκοιμόταν πάνω σ' ένα σεκρετέρ. Στην κουζίνα ακουγόταν το μελωδικό πιάνο του «Un été 42» απ' το ραδιόφωνο, αβγά έβραζαν στην κουζίνα υγραερίου, η Πάολα έτριβε φρέσκια παρμεζάνα. Ο Τιμπίρς, το μπουλντόγκ, πήγε και κόλλησε στα πόδια της αφεντικίνας του, έχοντας το μπλε αγκαθωτό μπαλάκι του στερεωμένο στη γωνιά του στόματός του. Η Σούζαν έβαλε να ζεσταίνεται νερό για το τσάι μιλώντας για σουπιές, χωρίς να ξέρει κανείς πώς της ήρθε. Η μαγείρισσα υπερθεμάτισε, *Πράγματι, πολύ ωραίες οι ταλιατέλες με μελάνι σουπιάς*, θα έβλεπε αν μπορούσε να τις φτιάξει, αλλά θα ήταν πιο απλό αν ζούσαν στη Βενετία, επειδή τότε θα περνούσε από την *Pescaria* όπου θα έβρισκε φρέσκες σουπιές κάθε μέρα. Η Σούζαν δεν αντέδρασε. Η προσοχή της είχε στραφεί στο τηλέφωνό της.

Όσο της απαντούσε η Πάολα, είχε ανοίξει το Instagram και είχε διαπιστώσει ότι, τις τελευταίες ώρες, είχε αποκτήσει δύο επιπλέον ακόλουθους, οχτώ like, και ότι κάποιος της είχε γράψει. Της άρεσε να δέχεται μηνύματα. Τα περισσότερα ήταν κομπλιμέντα που, ακόμα κι έπειτα από τόσα χρόνια στο επάγγελμα, συνέχιζαν να την εμπνέουν, να την ενθαρρύνουν. Της έγγραφαν *Μόλις τελείωσα το Άρωμα ρόδου και αίματος για το οποίο άκουγα να μιλούν εδώ και τόσο καιρό. Έχω μόνο μία λέξη να πω: ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΟ!* Ή: *Σας ευχαριστώ για τις νέες περιπέτειες του Βίρτζιλ Μπράουν που τις διάβασα μονορούφι. Ιδανικές για ν' αλλάξει κανείς παραστάσεις με τον καιρό που έχουμε από τη Δευτέρα.* Ή, στη χειρότερη περίπτωση: *Μου άρεσε πολύ το Η καρδιά σου θα χτυπάει μάταια, παρότι δεν περίμενα να πεθάνει η μισ Κάβανο, πράγμα που μου φάνηκε άδικο. Γι' αυτό το λόγο, θα του βάλω μόνο τέσσερα αστέρια στο Goodreads...*

Το μήνυμα που είχε λάβει εκείνο το πρωί ήταν κάπως διαφορετικό: *Τον σκότωσα, βοηθήστε με σας παρακαλώ.*

Είναι παράξενη εντύπωση να διαβάζεις λέξεις στην οθόνη ενός smartphone και να τις ακούς σαν να σου τις ψιθυρίζει κάποιος στ' αφτί, νιώθεις την ειλικρίνειά τους από μακριά, και μάλιστα προαισθάνεσαι τη σημασία που πρόκειται να έχουν στη ζωή σου.

Τον σκότωσα, βοηθήστε με σας παρακαλώ.

Η Σούζαν ανασήκωσε το κεφάλι της, χαμογέλασε στην Πάολα και βγήκε από την κουζίνα αμίλητη. Η μαγειρίσσα σκέφτηκε πως πρέπει να της είχε έρθει κάποια ιδέα για τα βιβλία της. Απέφυγε να της αναφέρει ότι δεν είχε σερβίρει το τσάι της, και στα τελευταία μέτρα του «Un été 42» αναστέναξε, έσβησε το βραστήρα και τον άδειασε στο νεροχύτη.